

POSTANOWIENIE

Dnia 17 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Jarosław Matras (sprawozdawca)

w sprawie S. Ś.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu

w dniu 17 września 2025 r.

bez udziału stron,

wniosku pełnomocnika A. Ś.

w przedmiocie wznowienia postępowania zakończonego

prawomocnym postanowieniem Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie

z dnia 29 listopada 1954 r., sygn. akt S 733/54,

w części utrzymującego w mocy wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie

z dnia 30 sierpnia 1954 r., sygn. akt Sr 232/54,

na podstawie art. 544 § 2 i 3 k.p.k., art. 542 § 3 k.p.k. oraz art. 627 k.p.k. w zw. z art. 639 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

1. wniosek o wznowienie oddalić;
2. obciążyć wnioskodawcę A. Ś. kosztami sądowymi postępowania w przedmiocie wznowienia postępowania, w tym uiszczoną opłatą od wniosku;
3. nie stwierdzić podstaw do wznowienia postępowania z urzędu.

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 28 kwietnia 2025 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) pełnomocnik działający w imieniu A. Ś., na podstawie przepisu art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k. w zw. z art. 542 § 2 k.p.k. wniósł o:

„ 1) *wznowienie na korzyść oskarżonego (skazanego) postępowania karnego zakończonego prawomocnym wyrokiem Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie z dnia 29 listopada 1954 roku (sygnatura akt: S. 733/54), w części, w jakiej utrzymany został w mocy wyrok Wojewódzkiego Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 30 sierpnia 1954 roku (sygnatura akt Sr. 232/54), skazujący S. Ś., syna L. i R. z domu R.1, za przestępstwo z art. 1 § 2 ustawy karnej dewizowej z dnia 28 marca 1952 roku (Dz. U. Nr 21, poz. 134; dalej jako: „u.k.d.”);*

1) *przeprowadzenie dowodu z dokumentów dołączonych do wniosku na okoliczności szczegółowo wskazane w uzasadnieniu;*

2) *zarządzenie dokonania czynności sprawdzających w trybie przepisów art. 546 w związku z art. 97 k.p.k. i przesłuchanie Wnioskodawcy;*

3) *uchylenie postanowienia Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie z dnia 29 listopada 1954 roku (sygnatura akt: S. 733/54) odnośnie do S. C. oraz uchylenie poprzedzającego go wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 30 sierpnia 1954 roku, a następnie - uniewinnienie skazanego (oskarżonego) w odniesieniu do zarzucanego mu czynu z art. 1 § 2 u.k.d.*

ewentualnie wnoszę o:

4) *wznowienie z urzędu, w trybie przepisów art. 542 § 3 k.p.k. w związku z art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k., na korzyść Skazanego, postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie z dnia 29 listopada 1954 roku (sygnatura akt: S. 733/54), w części, w jakiej utrzymany został w mocy wyrok Wojewódzkiego Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 30 sierpnia*

1954 roku (sygnatura akt Sr. 232/54), skazujący S. Ś., syna L. i R. z domu R.1, za przestępstwo z art. 1 § 2 u.k.d., a następnie:

5) *umorzenie postępowania wobec S. Ś. w zakresie czynu z art. 1 § 2 u.k.d. na podstawie przepisów art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.*”

W pisemnym stanowisku co do wniosku obrońcy, Prokurator Prokuratury Krajowej wniósł o jego oddalenie wskazując, że „*postępowanie karne wznowienia, którego domaga się wnioskodawca prowadzone było przeciwko wyżej wymienionemu o dwa czyny kwalifikowane z art. 7 MKK (o szpiegostwo), które mimo że oskarżony nie był żołnierzem, kotwiczyło, po myśli art. 51 MKK, właściwość sądu wojskowego oraz z art. 1 § 2 u.k.d. (nielegalny obrót wartościami dewizowymi) i zostało zakończone postanowieniem Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie z dnia 29 listopada 1954 r. sygn. akt: S.733/54 w części, w jakiej utrzymany został w mocy wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 30 sierpnia 1954 r. sygn. akt: Sr. 232/54 skazujący go za przestępstwo z art. 1 § 2 ustawy karnej dewizowej (u.k.d), bowiem postępowanie o szpiegostwo zostało przez NSW umorzone z powodu braku dostatecznych dowodów winy. Oznacza to, że zarzut istnienia bezwzględnej przesłanki nieważności (art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k.) kwestionowanego orzeczenia w postaci rozpoznania sprawy przez sąd niewłaściwy jest chybiony.*

Jeśli zaś chodzi o podniesioną we wniosku kwestię nowych faktów lub dowodów mających przemawiać za istnieniem przesłanek wznowienia opisanych w art. 540 § 1 to zasadnym jest zauważyć, że nie posiadają one przymiotu nowych uprzednio nieznanych, czego dowodzi zachowany w aktach historycznych dokument w postaci „Zauważenia” dotyczący mankamentów wyroku pierwszoinstancyjnego sporządzony i podpisany przez pełen skład Najwyższego Sądu Wojskowego rozpoznającego środek odwoławczy od wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego z dnia 29 listopada 1954 r. sygn. akt: S.733/54 o w Warszawie z dnia 30 sierpnia 1954 r., w tej samej dacie co wydane przez tenże skład orzeczenie. Umieszczenie zaś owego „Zauważenia” w historycznych aktach sprawy wbrew tezie zawartej we wniosku pełnomocnika pozostaje bez znaczenia, zaś jego wnioski sprowadzające się do opisanego „odkrycia” nie mogą zostać uznane za nowy fakt

lub dowód o których stanowi przywołany przepis, bowiem okoliczności opisane w „Zauważeniu” znane były w chwili orzekania.” Prokurator przedstawił także swoje uwagi co do czynu z art. 1 § 2 u.k.s.

Podnosząc te argumenty Prokurator Prokuratury Krajowej stwierdził, że złożony przez pełnomocnika wniosek nie może zostać uwzględniony.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Wniosek o wznowienie postępowania podlegał oddaleniu, a zbędne było dla rozstrzygnięcia tej sprawy przeprowadzenie czynności w trybie art. 97 k.p.k. Co do zasady trzeba zgodzić się z argumentacją prokuratora Prokuratury Krajowej zawartą w pisemnym stanowisku co do wniosku. W zakresie tzw. „zauważenia”, to postanowienie Sądu Najwyższego tak nazwane wydane zostało na posiedzeniu tego samego dnia co rozpoznano rewizje na rozprawie (29 listopada 1954 r. – k. 78 akt sprawy I KO 54/25). Już z tego powodu fakt ten nie może stanowić podstawy wznowieniowej z art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k., albowiem okoliczność, o której mowa w tym postanowieniu nazwanym „zauważenie”, tj. brak elementów normatywnych w opisie czynu z art. 1 § 2 u.k.d (ustawa karna dewizowa z 1954 r. – jako ustawa określająca ten sam typ przestępstwa co w dekreście Prezydenta RP z dnia 26 kwietnia 1936 r. [art. 16 ust. 4]) była znana orzekającemu w drugiej instancji sądowi. Wnioskodawca trafnie wskazuje, że to „zauważenie” stanowi odpowiednik obecnego wytyku orzeczniczego, a zatem Najwyższy Sąd Wojskowy w postępowaniu prowadzonym pod sygnaturą akt S. 733/54 stwierdził uchybienia popełnione w procesie rozpoznania tej sprawy przez Wojskowy Sąd Rejonowy i wytknął temu sądowi określone mankamenty w stosowaniu i wykładni prawa. Niezależnie jednak od tego, że ten ówczesny wytyk orzeczniczy nie może stanowić podstawy wznowienia postępowania, to dostrzec trzeba następujące elementy. Po pierwsze, brak dookreślenia w opisie czynu w wyroku sądu pierwszej instancji czy ówczesny oskarżony dokonywał obrotu wartościami dewizowymi w szczególnie dużych rozmiarach czy też uczynił sobie z obrotu wartościami dewizowymi stałe źródło dochodu, nie był objęty zarzutem rewizji w zakresie tego czynu. Po drugie, czyn kwalifikowany z art. 1 § 2 u.k.d., a zatem czyn, który przypisano oskarżonemu S. C. był zagrożony karą więzienia na czas nie krótszy niż 5 lat, a nawet karą

dożywotniego więzienia. Tymczasem oskarżonemu wymierzono wyłącznie na podstawie art. 1 § 2 u.k.d. (a zatem bez stosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary – zresztą z uzasadnienia wyroku wynika, że żadnych form łagodzenia wymierzonych kar nie stosowano) karę trzech lat więzienia, a zatem karę poniżej ustawowego progu czynu z art. 1 § 2 u.k.d., co zresztą wytknięto także w rzeczonym „zauważeniu”. Po trzecie, wymierzona kara trzech lat więzienia mieściła się w zagrożeniu ustawowym za typ podstawowy wskazany w art. 1 § 1 u.k.d. (z zagrożeniem od dwóch do dziesięciu lat więzienia), a dodatkowo zastosowano amnestię, która była wobec tego czynu z ustawy karnej dewizowej wyłączona (także uwaga w „zauważeniu”). Po czwarte, opis czynu w wyroku w zakresie przestępstwa z art. 1 § 2 u.k.d. był kompletny co do znamion czynu z art. 1 § 1 u.k.d. i – co wykazano wyżej – wymierzono karę w granicach zagrożenia dla typu czynu podstawowego. W tym układzie, niezależnie od tego, że wskazane „zauważenie” nie stanowi formalnej podstawy do wznowienia postępowania, to uchybienie opisane w tym postanowieniu nie powodowało ustalenia, że oskarżony nie popełnił czynu z art. 1 § 1 u.k.d., a zatem – że nie popełnił przestępstwa, albo iż orzeczona kara byłaby inna.

Odnosząc się zaś do poruszonej w we wniosku o wznowienie postępowania kwestii istnienia bezwzględneho powodu odwoławczego z art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k., to trafnie wskazał prokurator w pisemnym stanowisku, że rozpoznanie sprawy o przestępstwo z ustawy karnej dewizowej było wynikiem postawienia oskarżonemu także zarzutu szpiegostwa z art. 7 MKK (tzw. Mały Kodeks Karny), co zgodnie z art. 51 MKK (dekret z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa - Dz. U. z 1946 r., nr 30 poz. 192) skutkowało właściwością sądów wojskowych. Zatem nie istniała podstawa do uwzględnienia sygnalizacji o istnieniu podstawy do wznowienia z urzędu tego postępowania (art. 542 § 3 k.p.k.). Oczywiście chybione jest twierdzenie jakoby istniała podstawa do umorzenia postępowania o czyn z art. 1 § 2 u.k.d. Żądanie to byłoby uwzględnione tylko wtedy, gdyby zasadny okazał się wniosek o wznowienie postępowania z art. 540 § 1 pkt 2 a k.p.k., albo, gdyby uwzględnić podstawę do wznowienia postępowania z urzędu z art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k. Skoro jednak żadna z tych podstaw do wznowienia postępowania nie zaistniała, a w dacie

uprawomocnienia się orzeczenia skazującego (29 listopada 1954 r.) za przestępstwo dewizowe (w istocie występki o znamionach z art. 1 § 1 u.k.d.) nie upłynął okres nawet pięciu lat (taki okres przedawnienia przewidywał kodeks karny z 1932 r. co do występków – art. 86 c) od daty przestępstwa (końcowy okres czynu to 1950 r.), to nie ma podstaw do uznania, że istniała już wówczas podstawa prawna do umorzenia postępowania (pomijając już to, że czyn formalnie kwalifikowano jako zbrodnię).

Z tych wszystkich powodów orzeczono jak w postanowieniu.

[J.J.]

[r.g.]